

Sygn. akt IV CSK 39/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z powództwa "U." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 10 kwietnia 2019 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 12 maja 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

**oddala skargę kasacyjną i nie obciąża strony powodowej
kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym przez powódkę - U. sp. z o.o. w G. wyrokiem z dnia 12 maja 2017 r. Sąd, Apelacyjny w (...) oddalił apelację powódki od wyroku Sądu

Okręgowego w G. z dnia 29 kwietnia 2016 r. (sygn. akt IX GC (...)). Ponadto Sąd ten sprostował wyrok Sądu I instancji oraz orzekł o kosztach postępowania.

W sprawie tej ustalono co następuje:

Powódka U. sp. z o.o. w G. zawarła w dniu 10 sierpnia 2007 r. z pozwanym (...) Bankiem (...) SA w W. umowę ramową na rynku finansowym. Na podstawie tej umowy powódka mogła zawierać: negocjowane natychmiastowe transakcje wymiany walut wymienialnych i negocjowane terminowe transakcje wymiany walut wymienialnych. Strony w umowie zobowiązały się do przestrzegania postanowień zawartych w umowie, w potwierdzeniach zawarcia transakcji oraz w odpowiednich dla danej transakcji Regulaminach Banku (...) SA. Powódka potwierdziła otrzymanie regulaminów przy zawarciu umowy. W treści umowy powódka wyraziła zgodę na pobranie z rachunku bankowego środków pieniężnych stanowiących kwotę rozliczenia transakcji i kwoty opłat oraz prowizji zgodnie z taryfą. W przypadku braku środków pieniężnych w dniu rozliczenia transakcji kwota rozliczenia stawała się zadłużeniem przeterminowanym i wymagalnym. Umowa zawarta została na czas nie oznaczony i mogła zostać rozwiązana przez każdą ze stron z jednomiesięcznym okresem wypowiedzenia. W dacie zawarcia umowy ramowej obowiązywał Regulamin negocjowanej, terminowej transakcji wymiany walut w (...) Banku (...) Spółce Akcyjnej w W., stanowiący załącznik nr 2 do uchwały nr (...) /2008 zarządu banku z dnia 18 marca 2008 r. Zgodnie z Komunikatem dla klientów z dnia 15 stycznia 2010 r. wysokości depozytu gwarancyjnego przy zawierania transakcji dla instrumentów pochodnych dla negocjowanej transakcji wymiany walut wynosiła od 8 stycznia 2010 r. 8% dla transakcji do jednego miesiąca włącznie.

Powódka od 2008 r. aktywnie korzystała z usług pozwanego banku w zakresie negocjowanych terminowych transakcji wymiany walut i zawierała już uprzednio, przed zleceniem kwestionowanych niniejszym pozwem transakcji wymiany walut, analogiczne transakcje FX na podstawie umowy ramowej i regulaminu. Pierwszą transakcję we własnym imieniu powódka zawarła za pośrednictwem pozwanego w dniu 27 października 2008 r., a ostatnią w dniu 22 kwietnia 2010 r. Wszystkie transakcje zawierane były telefonicznie osobiście

przez prezesa zarządu powodowej spółki F. J.

W toku współpracy pomiędzy stronami w zakresie transakcji FX kilkakrotnie zachodziła potrzeba zwiększenia kwoty zabezpieczenia. W przypadku transakcji zawieranych przez powódkę zabezpieczenie zawsze następowało w formie blokady środków na rachunku. Była to forma wybrana przez powódkę. Pozwany bank zwiększenie kwoty zabezpieczenia za każdym razem uzasadniał wyceną transakcji przekraczającą 2/3 wniesionego zabezpieczenia. Pozwany dokonywał samodzielnie blokady kwot na rachunkach lub uzyskiwał od powódki stosowne dyspozycje. Gdy kwota na lokacie nie była wystarczająca, to pozwany pobierał kwotę potrzebną do odbezpieczenia z rachunku powódki i środki lokował na odrębnym rachunku jako depozyt gwarancyjny.

W dniu 21 kwietnia 2010 r. prezes zarządu powódki F. J. przystąpił do zawierania transakcji FX telefonicznie. W rozmowie z dealerem M. G. F. J. powołując się na dotychczasową współpracę z pozwanym, negocjował jak najkorzystniejsze dla siebie stawki dla powódki. Odwoływał się także do danych z Reutersa. Podczas tej rozmowy zawarł transakcję w imieniu spółki jak i również we własnym imieniu. W rozmowie tej ustalono także, że pozwany odkupi od powódki 10 000 000 USD po 2,8900 zł, po kursie terminowym, bez dostawy waluty i zobowiązuje się do jej odsprzedaży po kursie wolnorynkowym z dnia 24 maja 2010 r., kiedy to miało nastąpić rozliczenie transakcji. Rozliczenie miało nastąpić w PLN. Ustalono także, że zabezpieczeniem jest blokada lokaty terminowej w kwocie 1 443 400 zł. Dealer przypomniał, że bank może zarządzić zwiększenie depozytu. Powódka potwierdziła warunki transakcji. Bank wystawił dokument potwierdzenia zawarcia negocjowanej terminowej transakcji wymiany walut FX (...) oraz potwierdzenia dokonania blokady na rachunku kwoty 1 443 400,00 zł.

Podobnie w dniu 22 kwietnia 2010 r. prezes zarządu F. J. przystąpił do zawierania transakcji FX telefonicznie. W rozmowie z dealerem A. P., F. J. zawarł transakcję FX telefonicznie. Podczas tej rozmowy ustalono, że pozwany odkupi od powódki 10 000 000 USD po 2,9207 zł, po kursie terminowym, bez dostawy waluty i zobowiązuje się do jej odsprzedaży po kursie wolnorynkowym z dnia 24 maja 2010 r., kiedy to miało nastąpić rozliczenie transakcji. Dealer również przypomniał o

możliwości zwiększenia depozytu w czasie trwania umowy. Bank wystawił potwierdzenie zawarcia negocjowanej terminowej transakcji wymiany walut FX (...), w której wskazano wysokość zabezpieczenia w postaci blokady środków lokaty terminowej w kwocie 1 439 500 zł oraz potwierdzenie dokonania blokady na rachunku kwoty 1 439 500 zł.

Kurs bieżący USD/PLN od początku roku do połowy kwietnia 2010 r. kształtował się na poziomie od około 2,800 do około 3,000 zł. Kurs bieżący USD/PLN okres rozpoczynający się w drugiej połowie kwietnia 2010 r. wszedł wyraźnie w trend wzrostowy, wzrastając z poziomu około 2,800 - 2,900 zł do maksymalnie niemal 3,500 zł. W okresie od dnia zawarcia terminowej transakcji FX przez powódkę to jest na dzień 21 kwietnia 2010 r. kurs bieżący USD/PLN osiągnął najniższą wartość, czyli poziom 2,8857, potem już wyraźnie wzrastał. Pomiędzy dniem 30 kwietnia 2010 r. a dniem 6 maja 2010 r. (a więc na przełomie kwietnia i maja 2010 r.) międzybankowym rynku walutowym USD/PLN miał miejsce permanentny wzrost wartości USD względem PLN. Kurs umocnił się w tym kilkudniowym okresie aż o około 12,5%.

W dniu 6 maja 2010 r. kurs bieżący USD/PLN zmienił się w stosunku do kursu z dnia poprzedniego aż o 2,3% (w ujęciu bezwzględnym) i była to czwarta największa zmiana w okresie 3 letnim; kurs bieżący USD/PLN zmienił się w stosunku do kursu sprzed miesiąca (23 dni sesyjne) o 16,38 (w ujęciu bezwzględnym) i była to 25 największa zmiana w okresie 3-letnim. W okresie pomiędzy zawarciem umów transakcji FX przez powódkę, a dniem 6 maja 2010 r. i kolejnymi doszło do istotnej zmiany na rynku finansowym, którego jednym z elementów jest rynek walutowy. Wiązała się ona z początkiem tzw. kryzysu greckiego. Zwyżka kursu dolara amerykańskiego (USD) w stosunku do polskiego złotego (PLN), która miała miejsce na przełomie kwietnia i maja 2010 r. wpłynęła wówczas na: wycenę wcześniej zawartych terminowych, negocjowanych transakcji typu forward FX, których termin zapadalności jeszcze nie nastąpił, na kwotę rozliczenia tych transakcji, które w tym okresie nie zostały rozliczone przez bank przez zamknięcie, wykonując transakcję zamykającą według kursu zamknięcia.

W dniu 6 maja 2010 r. (czwartek) pozwany wystosował do powódki

wezwanie do zwiększenia depozytu zabezpieczającego transakcji FX(...) prosząc o zwiększenie zabezpieczenia o kwotę 1 142 900,00 PLN, wskazując, że uzupełnienie zabezpieczenia musi nastąpić w terminie nie później niż do końca dnia 7 maja 2010 r., a brak uzupełnienia depozytu zabezpieczającego skutkować będzie zamknięciem wskazanej transakcji. Pismo to zawierało oczywistą omyłkę pisarską, wskazując na wadliwy (niezgodny z Regulaminem) termin, w którym powódka była zobowiązana do ustanowienia nowego zabezpieczenia. W związku z powyższym pozwany niezwłocznie kolejnym pismem z dnia 7 maja 2010 r. sprostował powyższą pomyłkę informując powódkę, iż uzupełnienie zabezpieczenia ma nastąpić nie później niż do dnia 10 maja 2010 r.

W odpowiedzi na otrzymane pismo powódka zwróciła się do pozwanego o wyjaśnienie podstawy podwyższenia depozytu gwarancyjnego. Zauważyła jednocześnie, że według Regulaminu negocjowanej terminowej transakcji wymiany walut i komunikatu Banku (...) SA depozyt gwarancyjny 1-miesięczny wynosi 5% wartości transakcji. Zażądała także wyjaśnienia ustalonego terminu podwyższenia zabezpieczenia, skoro Regulamin przewiduje na to dwa dni robocze (tj. do dnia 11 maja 2010 r.).

W dniu 7 maja 2010 r. odbyło się spotkanie powódki z przedstawicielami pozwanego banku. Przedstawiciele banku potwierdzili konieczność zwiększenia zabezpieczenia. W tym samym dniu pozwany wystosował do powódki wezwanie do zwiększenia depozytu zabezpieczającego transakcji FX(...), FX(...) prosząc o zwiększenie zabezpieczenia odpowiednio o 2 170 000,00 PLN (FX(...)) i 1 030 000,00 PLN (FX(...)), w terminie nie później niż do końca dnia 11 maja 2010 r. W odpowiedzi na powyższe pismo powódka ponowiła zapytanie, na jakiej podstawie została wyliczona wartość depozytu gwarancyjnego, jeżeli według Regulaminu i komunikatu Banku (...) depozyt gwarancyjny 1-miesięczny wynosi 5% wartości transakcji.

W dniu 10 maja 2010 r. pozwany ponownie wystosował do powódki wezwanie do zwiększenia depozytu zabezpieczającego transakcje FX (...) i (...) odpowiednio o kwotę 3 420 000 PLN i 2 280 000,00 PLN. Wskazał, że uzupełnienie zabezpieczenia w łącznej kwocie 5 700 000,00 PLN miało nastąpić w terminie nie

później niż do końca dnia 12 maja 2010 r.

W dniu 11 maja 2010 r. M. C. pracownik Departamentu Skarbu Banku (...) SA skontaktowała się z powódką informując o konieczności zamknięcia transakcji. Powódka ponownie wskazała, że pozwany postępuje niezgodnie z regulaminem, a aktualne zabezpieczenie jest wystarczające, odpowiadające treści Regulaminu oraz Komunikatu dla klientów NBP. Przedstawicielka pozwanego zaproponowała negocjację ceny zamknięcia transakcji i poinformowała, że transakcje w dniu 11 maja 2010 r. zostaną zamknięte. Powódka wyraźnie podkreśliła, że jej zdaniem pozwany nie jest uprawniony do zamknięcia transakcji, a ona nie wyraża zgody na takie rozwiązanie.

W dniu 11 maja 2010 r. pozwany w związku z nieuzupełnieniem przez powódkę depozytu zabezpieczającego dla negocjowanych terminowych transakcji wymiany walut o numerach (...) i (...) dokonał zamknięcia ww. transakcji przy uwzględnieniu kursu USD/PLN 3,2472, który stanowi kurs sprzedaży walut w tabeli nr (...) /10 z dnia 11 maja 2010 r. (§ 21 ust. 5 Regulaminu). Kwota rozliczenia obydwu transakcji wynosiła 6 837 000 zł. Na skutek zamknięcia transakcji, pozwany przejął z ustanowionych zabezpieczeń w postaci blokady na rachunkach pozwanego środki w wysokości 4 039 824,87 zł.

W piśmie z dnia 12 maja 2010 r. pozwany poinformował powódkę, że w wyniku dokonanego rozliczenia transakcji FX (...) i FX (...) powstało zadłużenie przeterminowane w kwocie ogółem 3 086 969,98 PLN, wzywając do uregulowania tej kwoty do dnia 19 maja 2010 r. W dniu 13 maja 2010 r. pozwany złożył powódce oświadczenie o rozwiązaniu umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym z zachowaniem jednomiesięcznego okresu wypowiedzenia. W dniu 14 maja 2010 r. pozwany dokonał rozliczenia innej Negocjowanej transakcji wymiany walut powódki, a zysk pochodzący z tej transakcji został przeznaczony na spłatę zadłużenia przeterminowanego z tytułu rozliczenia transakcji wymiany walut FX (...) oraz FX (...). W związku z powyższym saldo zadłużenia przeterminowanego wyniosło na dzień 20 maja 2010 r. 2 846 969,98 zł. Pozwany w piśmie z dnia 25 maja 2010 r. ostatecznie potwierdził, że jedyną podstawą przedterminowego zamknięcia obu transakcji było nie ustanowienie zabezpieczenia w formie depozytu

zabezpieczającego, żadanego w wyniku wyceny transakcji przekraczającej 2/3 kwoty wniesionego zabezpieczenia.

Powódka pismem z dnia 21 maja 2010 r. wezwała pozwaną do natychmiastowego zwrotu wszystkich nielegalnie pobranych kwot z kont powódki w wysokości 4 039 433,01 zł. Pismem z dnia 31 maja 2010 r. pozwany poinformował powódkę o nadaniu jej kategorii klienta detalicznego, zgodnie z wymogami zawartymi w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi. W dniu 12 sierpnia 2010 r. pozwany wystawił bankowy tytuł egzekucyjny nr [...] /2010 celem dochodzenia wierzytelności przeciwko powódce wynikających z: umowy forward, w postaci negocjowanej terminowej transakcji wymiany walut FX (...) z 21 kwietnia 2010 r. - kwota rozliczenia 3 572 000 zł; umowy forward, negocjowanej terminowej transakcji wymiany walut FX (...) z dnia 22 kwietnia 2010 r. - kwota rozliczenia 3 265 000 zł. Tytuł ten zaopatrzony został w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 16 listopada 2010 r. Sądu Rejonowego w G. (sygn. akt XIII 1 X Co (...)).

Stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o przedłożone przez strony dokumenty prywatne, urzędowe oraz inne środki dowodowe w rozumieniu art. 309 k.p.c. Podstawę ustaleń faktycznych tego Sądu stanowiła również opinia pisemna i ustna opinia uzupełniająca sporządzona przez biegłego sądowego M. S. (sporządzone w niniejszej sprawie, jak również w toczącej się przed Sądem Okręgowym w G. sprawie XV C (...)).

Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił powództwo o zapłatę na rzecz powódki kwoty 4 039 824,87 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2010 r. do dnia zapłaty oraz o pozbawienie wykonalności w całości tytułu wykonawczego obejmującego bankowy tytuł egzekucyjny z dnia 12 sierpnia 2010 r. oraz orzekł o kosztach postępowania. Oddalając apelację powódki Sąd Apelacyjny w (...) w całości podzielił ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd I instancji czyniąc je podstawą swojego rozstrzygnięcia. Również w całości Sąd Apelacyjny zaaprobował ocenę prawną istniejącego stanu faktycznego dokonaną przez Sąd Okręgowy.

Sąd Apelacyjny wskazał, że nie zasługiwał na uznanie zarzut naruszenia

przez Sąd I instancji art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy w sposób wszechstronny ocenił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, a wyciągnięte przez ten Sąd wnioski zgodne są z zasadami doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania. Prawidłowo Sąd ten uznał, posiłkując się opinią biegłego, że sporne transakcje miały charakter spekulacyjny. W sytuacji bowiem gdy powódka nie wykazała, że zawarcie omawianych umów wynikało z szerokiego obrotu towarowego nie ulega wątpliwości, że ich jedynym celem był zwiększenie zysków spółki. W tych okolicznościach wniosek Sądu I instancji, że działania powódki jako nie zabronione prawem i dopuszczalne w ramach ryzyka gospodarczego nie mogą podlegać szczególnej ochronie prawnej jest jak najbardziej prawidłowy. Trudno bowiem oczekiwać, że w sytuacji gdy podmiot gospodarczy podejmuje świadomie działalność obciążoną dużym ryzykiem, a która w efekcie przynosi znaczące straty, mógł się skutecznie uchylić od skutków swoich działań, powołując się na konieczność zapewnienia mu szczególnej ochrony.

Odnosząc się do kwestii dotyczącej oceny dowodu z opinii biegłego należy wskazać, że stwierdzenie czy doszło do istotnej zmiany na rynku finansowym wymagało wiadomości specjalnych. Zatem prowadzenie dowodu z opinii biegłego było niezbędne celem rozpoznania sprawy. Skarżąca poza ogólnym zarzutem niedopuszczenia przez Sąd I instancji innych dowodów zaoferowanych przez powódkę na powyższą okoliczność, nie sprecyzowała oddalenia przez Sąd I instancji których wniosków dowodowych, zaoferowanych przez nią, miało wpływ na ocenę zaistnienia istotnych zmian na rynku walutowym. W tych okolicznościach brak jest możliwości odniesienia się do tego zarzutu.

Zdaniem Sądu II instancji twierdzenia powódki, że w stosunkach z bankiem była konsumentem nie znajdują uzasadnienia w definicji konsumenta wyrażonej w art. 22¹ k.c. Powódka nie sprecyzowała zarzutów odnośnie interpretacji dokonanej przez Sąd I instancji dyrektyw MIFID. Niewątpliwie Sąd Odwoławczy bierze pod uwagę naruszenie prawa materialnego z urzędu, jednakże w ocenie Sądu Apelacyjnego do takiego naruszenia w przedmiotowej sprawie nie doszło. W sytuacji zaś gdy powódka powołuje się na naruszenie prawa unijnego, aby szczegółowo odnieść się do tego zarzutu winna wskazać jakie przepisy jej zdaniem zostały naruszone.

Również nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 65 § 2 k.c. Dokonana przez Sąd I instancji ocena łączącego strony stosunku prawnego uwzględnia zarówno zapisy łączącej strony umowy ramowej, Regulaminu, jak i okoliczności w jakich doszło do zawarcia transakcji. Dokonana przez Sąd I instancji analiza zapisów Regulaminu w całości podzielana przez Sąd Apelacyjny prowadzi do wniosku, że blokada środków lokaty terminowej mogła ulegać zwiększeniu. Dalej należy wskazać, że prawidłowo Sąd I instancji ustalił, że pojęcie istotnej zmiany na rynku finansowym zawarte w § 6 ust. 2 Regulaminu nie zostało zdefiniowane w tym Regulaminie i pozostaje pojęciem nieostrym. Sformułowanie zaś: „wycena transakcji przekraczająca 2/3 ustanowionego zabezpieczenia” wynika z regulacji wewnętrznych banku. Należy mieć jednak na uwadze, że z okoliczności sprawy wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że powódka miała świadomość możliwości żądania przez bank zwiększenia depozytu zabezpieczającego transakcji zarówno z uwagi na doświadczenie wynikające z wcześniej dokonywanych transakcji jaki i rozmów członka zarządu powódki F. J. z dealerami przy zawieraniu objętych sporem umów.

Nie ulega też wątpliwości, że wyższa kursu USD w stosunku do PLN na przełomie kwietnia i maja 2010 r. stanowiła istotną zmianę na rynku finansowym uzasadniającą w myśl § 9 ust. 2 Regulaminu żądanie zwiększenia kwoty zabezpieczenia. Również jak wyżej podnoszono przyjęcie, przez Sąd I instancji, że transakcje terminowe FX miały charakter spekulacyjny było uzasadnione okolicznościami sprawy. Poza bowiem zwiększeniem zysków z działalności gospodarczej brak jest jakiegokolwiek uzasadnienia do zawierania takich umów przez powódkę. Podkreślenia przy tym wymaga, że Sąd I instancji w uzasadnieniu orzeczenia odwoływał się do pojęcia spekulacji z wykorzystaniem instrumentów pochodnych, a nie w rozumieniu potocznym tego pojęcia.

Mają na uwadze, że roszczenia powódki wynikają z zawartych z pozwanym Bankiem umów, brak jest podstaw do zastosowania w istniejącym stanie faktycznym przepisów kodeksu cywilnego Tytułu V - Bezpodstawne wzbogacenie. Tym samym nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 405 i 410 k.c.

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła: I. Naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: 1) art 217 § 3 w zw. z art 391 k.p.c. przez pominięcie dowodów z uchwał Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 8.07.2010 r. i z dnia 9.12.2010 r. zatwierdzających Raporty o stabilności systemu finansowego w roku 2010,

2) art. 278 § 1 k.p.c. przez przyjęcie dopuszczalności dowodu z opinii biegłego na okoliczność stwierdzone w dokumentach urzędowych w rozumieniu art. 244 k.c., tj.:

a) wystąpienia „istotnej zmiany na rynku finansowym” w okresie związania stron transakcjami wymiany walut forward FX(...) z dnia 21 kwietnia 2010 r. oraz forward FX(...) z dnia 22 kwietnia 2010 r., pomimo zawarcia korzystnej dla powoda oceny w tym przedmiocie w dokumentach urzędowych, tj. Raportach o stabilności rynku finansowego za pierwsze półrocze roku 2010 i za cały rok 2010, zatwierdzonych uchwałami Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 8.07.2010 r. i z dnia 9.12.2010 r.,

b) co do przyczyn zmian na rynku finansowym w okresie związania stron transakcjami wymiany walut forward FX(...) z dnia 21 kwietnia 2010 r. oraz forward FX(...) z dnia 22 kwietnia 2010 r., pomimo zawarcia oceny w opracowaniu Biura Pełnomocnika Rządu ds. wprowadzania euro przez Rzeczpospolitą Polską (funkcjonującego w strukturach Ministerstwa Finansów) pt. „Kryzys grecki - geneza i konsekwencje. Dokument uzupełniający do ram strategicznych Narodowego Planu Wprowadzania euro”,

3) art. 244 k.c. przez nieuwzględnienie, że z dokumentów urzędowych - Raportów o stabilności systemu finansowego w roku 2010 zatwierdzonych uchwałami Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 8.07.2010 r. i z dnia 9.12.2010 r. - wynikało niewystąpienie „istotnej zmiany na rynku finansowym” także w segmencie czasu w którym obowiązywały transakcje forward FX(...) z dnia 21 kwietnia 2010 r. oraz forward FX(...) z dnia 22 kwietnia 2010 r., a także, że zmiany kursów walut nie były związane z tzw. kryzysem greckim, a zatem nie miały charakteru trwałej lub długotrwałej tendencji, lecz wynikały z pomyłki maklera na giełdzie w Nowym Yorku w dniu 6 maja 2010 r.;

I. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

1) przez niewłaściwe zastosowanie art. 385¹ § 1 k.c. polegające na przyjęciu stanowiska, że do powoda - będącego osobą prawną nie prowadzącą działalności gospodarczej w zakresie stosunku prawnego objętego niniejszym sporem sądowym, ani nie dokonującej w związku z działalnością zawodową czynności prawnych, które polegały na zawarciu z pozwanym Bankiem dwóch „negocjowanych terminowych transakcji wymiany walut” forward FX(...) z dnia 21 kwietnia 2010 r. oraz forward FX(...) z dnia 22 kwietnia 2010 r., stanowiących umowy nienazwane i niestandardyzowane w obrocie prawnym – nie stosuje się przepisów odnoszących się do ochrony konsumentów, a to z uwagi na specyficzny (niekonsumencki) stosunek prawny łączącym strony, tak gdy idzie o przedmiot i charakter umowy oraz kompetencje powoda związane z transakcjami walutowymi;

2) 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. i art. 385¹ k.c. polegające na przyjęciu stanowiska, że postanowienia „Regulaminu negocjowanej, terminowej transakcji wymiany walut wymienialnych w Banku (...) S.A.", w którym uregulowano prawa i obowiązki stron transakcji forward FX (...) z dnia 21 kwietnia 2010 r. oraz forward FX(...) z dnia 22 kwietnia 2010 r. zezwalały na żądanie od powoda przez pozwanego Bank zwiększenia wysokości zabezpieczenia transakcji ustanowionego w formie „blokady środków lokaty terminowej”, a w związku z tym także - w przypadku nie ustanowienia takiego zwiększonego zabezpieczenia transakcji - zezwalały na rozliczenie transakcji przez zamknięcie przed datą waluty transakcji terminowej oraz obciążenia rachunku bankowego powoda kwotą rozliczenia;

3) przez niewłaściwe zastosowanie art. 385¹ § 1 k.c. i art. 353¹ k.c. polegające na przyjęciu stanowiska, że strony wiązały nieuzgodnione z powodem indywidualnie postanowienia „Regulaminu negocjowanej, terminowej transakcji wymiany walut wymienialnych w (...) Banku (...) SA” zawierające niezdefiniowane w tym regulaminie pojęcie „istotnej zmiany na rynku finansowym” oraz niejasne klauzule w zakresie: dopuszczalności zakończenia przed terminem - z powodu nie podwyższenia zabezpieczenia transakcji zabezpieczonej w formie „blokady środków lokaty terminowej” i w związku z tym obciążenia powoda kwotą rozliczenia - transakcji wymiany walut forward FX (...) z dnia 21 kwietnia 2010 r. oraz forward

FX(...) z dnia 22 kwietnia 2010 r.,

4) przez niewłaściwe zastosowanie art. 140 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE z 2008 r. serii C 115, str. 473 w zw. z artykułem 3 Protokołu (Nr 13) w sprawie kryteriów konwergencji w zw. z Rezolucją Rady Europejskiej z Amsterdamu z dnia 16.06.1997 r. w sprawie ustanowienia mechanizmu kursów walutowych II (ERM II) (Dz. Urz. UE z 1997 r. serii C 235, str. 5 - 6) w następstwie podzielenia stanowiska sądu I instancji, iż stanowią one dyrektywę unijną i w konsekwencji ich nie zastosowanie;

5) niewłaściwe zastosowanie art. 476 k.c. polegające na przyjęciu stanowiska, że dniu 11 maja 2010 r. powód znalazł się w opóźnieniu [w zwłoce] w wykonaniu zobowiązania do podwyższenia zabezpieczenia i w związku z tym pozwany uprawniony był tego dnia do rozliczenia transakcji forward FX(...) z dnia 21 kwietnia 2010 r. oraz forward FX(...) z dnia 22 kwietnia 2010 r., przez zamknięcie przed datą waluty terminowej i ich rozliczenia, przed upływem terminu na zwiększenie zabezpieczenia transakcji wyznaczonego powodowi na koniec dnia 11 maja 2010 r., a następnie na koniec dnia 12 maja 2010 r.;

6) przez niewłaściwe zastosowanie art. 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art 405 k.c. polegające na przyjęciu stanowiska, że świadczenie zabrane przez pozwany Bank na swoją rzecz z rachunku bankowego w następstwie rozliczenia transakcji forward FX(...) z dnia 21 kwietnia 2010 r. oraz forward FX(...) z dnia 22 kwietnia 2010 r., przez zamknięcie przed datą waluty transakcji terminowej oraz obciążenia rachunku bankowego powoda kwotą rozliczenia było świadczeniem należnym;

7) przez niewłaściwe zastosowanie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. polegające na przyjęciu istnienia zobowiązania powoda wobec pozwanego Banku stwierdzonego bankowym tytułem egzekucyjnym opatrzonym przez sąd klauzulą wykonalności, które powstało w następstwie zastosowania przez pozwany Bank klauzul abuzywnych i przekroczenia granic swobody umów w regulaminie transakcji, a także naruszającej zasady wykładni oświadczeń woli interpretacji „Regulaminu negocjowanej, terminowej transakcji wymiany walut wymienialnych w (...) Banku (...) S.A.", jak również w następstwie zakończenia stosunku prawnego przed terminem na skutek nieuprawnionego przyjęcia, że powód znajdował się w

opóźnieniu (w zwłoce);

8) art 2 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP przez naruszenie konstytucyjnych zasad państwa prawa i równego traktowania w relacji pomiędzy pozwanym bankiem w następstwie dopuszczenia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego i uzyskania nadania klauzuli wykonalności temu bankowemu tytułowi egzekucyjnemu bez merytorycznego rozpoznania sprawy w czasie którego - przed wystawieniem bankowego tytułu egzekucyjnego i przed nadaniem przez sąd klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu - powód jako klient banku mógłby podnieść merytoryczne zarzuty.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowe znaczenie dla oceny podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów ma ustalenie, czy powód był zobowiązany do zwiększenia depozytu zabezpieczającego wykonanie umów oznaczonych jako transakcje FFX(...) i FX(...) o żądane przez pozwanego bank kwoty, w terminie nie później niż do końca dnia 11 maja 2010 r. Dla wyjaśnienia tej kwestii istotne w pierwszym rzędzie jest ustalenie jaka była treść stosunków prawnych, których źródłem były umowy negocjowane telefonicznie, w dnia 21 i 22 kwietnia 2010 r., a następnie potwierdzone na piśmie przez bank. Treść tych stosunków prawnych, została określona nie tylko wspomnianymi czynnościami stron, czyli powódki reprezentowanej przez prezesa zarządu oraz pozwanego bank reprezentowany przez osoby upoważnione do składania oświadczeń woli w jego imieniu (dealerów), ale ważne znaczenie miała treść umowy ramowej, którą strony zawarły w dniu 10 sierpnia 2007 r. To właśnie w umowie ramowej ustalono, że negocjowane terminowe transakcje wymiany walut wymienialnych, takie jakie strony negocjowały w dniach 21 i 22 kwietnia 2010 r. mogły zostać uzgadniane telefonicznie, a dla swej ważności wymagały pisemnego potwierdzenia przez bank. Wszelkie uzgodnienia telefoniczne były nagrywane i przechowywane przez pozwanego. Umowa ramowa przewidywała, że strony będą związane Regulaminem Banku (...) SA. W dacie zawarcia umowy obowiązywał Regulamin negocjowanej, terminowej transakcji wymiany walut w (...) Banku (...) Spółce Akcyjnej stanowiący załącznik nr 2 do uchwały nr (...) /2008 zarządu banku z dnia 18 marca 2008 r. Powódka potwierdziła otrzymanie tego Regulaminu przy

zawarciu umowy.

Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, że obowiązki stron stosunków prawnych powstałych na podstawie negocjowanych telefonicznie transakcji FFX(...) i FX(...), potwierdzonych pisemnie przez bank należy ustalić biorąc pod uwagę składane w trakcie negocjacji oświadczenia woli stron oraz odpowiednie postanowienia umowy ramowej, jak i wspomnianego Regulaminu z 18 marca 2008 r.

Umowa ramowa przewidywała między innymi, że powódka wyraża zgodę na pobranie z jej rachunku bankowego środków pieniężnych potrzebnych dla rozliczenia transakcji oraz kwot opłat i prowizji. W razie braku środków na rachunku w dniu rozliczenia transakcji kwota rozliczenia stawała się zadłużeniem wymagalnym, którego mógł dochodzić pozwany. Zgodnie z umową ramową rozliczenie transakcji było zabezpieczone. Powódka dla zabezpieczenia zawieranych z bankiem terminowych transakcji wymiany walut, w okresie od 27 października 2008 r. do 22 kwietnia 2010 r., wybrała zabezpieczenie w postaci blokady środków na jej rachunku w pozwanym banku. Z ustaleń dokonanych przez orzekające w sprawie sądy, niepodważonych skutecznie przez powódkę, wynika, że w trakcie współpracy stron w zakresie terminowych transakcji walut, kilkakrotnie zachodziła potrzeba zwiększenia kwoty zabezpieczenia.

Zgodnie z § 9 ust. 2 Regulaminu, do którego odsyła umowa ramowa, pozwany bank miał prawo żądać podwyższenia zabezpieczenia w razie wystąpienia istotnej zmiany na rynku finansowym. Niepodwyższenie kwoty zabezpieczenia w terminie dwóch dni roboczych uprawniało pozwany bank, zgodnie z § 21 ust. 5 wspomnianego Regulaminu, do przedterminowego zamknięcia transakcji. W skardze kasacyjnej powódka twierdzi, że ustalenia sądów uznające uprawnienie pozwanego do wcześniejszego zamknięcia transakcji są wadliwe, gdyż nie miał on prawa do takiego postępowania. Zarzuca naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 353¹ k.c. i art. 385¹ k.c. Zarzuty naruszenia tych przepisów nie zasługują na uznanie. Jak wskazano wyżej postanowienia Regulaminu negocjowanej, terminowej transakcji wymiany walut wymienialnych w (...) Banku (...) S.A. poprzez powołanie ich w umowie ramowej łączącej strony

stanowią, obok postanowień umowy ramowej oraz indywidualnych uzgodnień poczynionych przez strony, przy okazji zawierania konkretnej transakcji, podstawę do określenia stosunku prawnego łączącego strony każdej transakcji. Pozwany bank miał więc prawo żądać podwyższenia zabezpieczenia transakcji, gdy wystąpiły okoliczności określone w Regulaminie, a powódka miała obowiązek dostosować się do tego żądania. Niepodwyższenie w takich okolicznościach zabezpieczenia uprawniało pozwanego bank do wcześniejszego zamknięcia transakcji, co wyraźnie przewidywał wspomniany Regulamin. Brak podstaw do kwestionowania wiążącego charakteru Regulaminu z powołaniem się na to, że jego postanowienia zawierają postanowienia abuzywne niedopuszczalne w umowach konsumenckich tj., że nie było on uzgadniany z powódką oraz zawiera określenia nieostre jak „istotna zmiana na rynku finansowym”, które może być rozumiane wieloznacznie. Powoływanie się na szczególną ochronę jaką z inicjatywy prawa unijnego przyznaje konsumentowi między innymi art. 385¹ k.c. jest w przypadku powódki nieuprawnione z co najmniej dwóch powodów. Po pierwsze powódka jest spółką prawa handlowego, a zgodnie z art. 22¹ k.c. konsumentem jest tylko osoba fizyczna. Przepisy o ochronie konsumenta są związane ściśle ze wspomnianą definicją konsumenta i nie ma znaczenia, że powódce przyznano status podmiotu detalicznego w rozumieniu art. 3 pkt 39 c ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowym (Dz.U.2018.2286 j.t.) Po drugie, na co trafnie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny, stosunek prawny, który kodeks cywilny ujmuje jako umowę, łącząca strony, wyraźnie wskazuje, że mamy do czynienia z umową o charakterze losowym, w której powódka lokowała środki pochodzące z jej działalności gospodarczej, w celu pomnożenia swojego zysku. Była to działalność, która ze względu na swój charakter wiązała się z dużym ryzykiem, gdyż każda ze stron w zależności od tego jak w umówionym okresie układała się relacja wymiany złotego do dolara, mogło osiągnąć zysk lub ponieść stratę. Biorąc pod uwagę powyższe, jeszcze raz należy podkreślić, że zarzuty skarżącej zmierzające do podważenia treści łączącego strony stosunku prawnego, z którego wynikało uprawnienie pozwanego do żądania podwyższenia zabezpieczenia w ciągu dwóch dni roboczych oraz uprawnienie do rozwiązania przedterminowego transakcji, są nieuzasadnione.

Także pozostałe zarzuty zawarte w skardze kasacyjnej nie zasługują na uznanie. Skoro bowiem pozwany miał prawo zarówno do żądania podwyższenia zabezpieczenia oraz w razie niezastosowania się powódki do tego żądania prawo do przedterminowego rozwiązania transakcji, to zaskarżony wyrok nie narusza art. 476 k.c., gdyż powódka była w zwłoce. Podobnie trafnie w zaskarżonym wyroku uznano, że pozwany bank miał prawo do działań zwiększających kwotę zabezpieczenia, a tym samym uzyskane w ten sposób przez niego kwoty miały podstawę prawną. Zaskarżony wyrok nie narusza więc art. 410 k.c. w związku z art. 405 k.c. W konsekwencji pozwany bank miał prawo wystawić bankowy tytuł egzekucyjny, a tym samym zaskarżony wyrok nie narusza art. 840 § 1 k.p.c. gdyż powódce nie przysługiwało powództwo o pozbawienie tego tytułu wykonalności.

Zupełnie pozbawiony zasadności w tej sytuacji jest zarzut naruszenia art. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji. Orzekające w sprawie sądy trafnie uznały, że zgodnie z obowiązującym prawem powódka nie miała podstaw do specjalnej ochrony przed skutkami zmiany parytetu wymiany złotego do dolara, gdyż świadomie przyjęła na siebie ryzyko związane z zawieranymi z bankiem umowami i nie może przerzucać na pozwany bank skutków zmiany tego parytetu. Transakcje miały z założenia charakter losowy i mogły pociągać za sobą zysk dla powódki, który rzeczywiście osiągała w przeszłości, ale również starty. Należy również podkreślić, że powódka sam swoim zachowaniem, niezgodnym z łączącym strony stosunkiem prawnym, doprowadziła do wcześniejszego zamknięcia transakcji i zakończenia łączących strony stosunków prawnych powstałych na podstawie telefonicznych ustaleń w dniach 21 i 22 kwietnia 2010 r.

Nie zasługuje także na uznanie zarzut naruszenia art. 217 § 3 k.p.c. Biegły powołany przez sąd odniósł się wyraźnie do uchwał zarządu NBP zatwierdzających raporty o stabilności systemu finansowego w 2010 r. To, że powódka inaczej interpretuje znaczenie tych raportów niema decydującego znaczenia w świetle przekonujących argumentów zawartych w opinii biegłego powołanego przez sąd. Zarzut naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. również nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż opinia biegłego odniosła się do danych zawartych w raportach o stabilności systemu finansowego w 2010 r.

Nie jest zasadny zarzut naruszenia prawa unijnego. To, że powołane przez powódkę normy prawa unijnego określają standardy uznania wahań kursów walutowych za zwykłe w niczym nie zmienia uprawnień Narodowego Banku Polskiego do ustalania w raportach o stabilności systemu finansowego, własnych kryteriów. Skoro zaś biegły w opinii, w której odniósł się do raportów z 2010 r., ustalił, że w okresie gdy strony obowiązywała umowa w sprawie negocjowanych terminowych transakcji wymiany walut z 10 sierpnia 2007 r. nastąpiła istotna zmiana na rynku finansowym, to oznaczało, że pozwany bank był uprawniony do żądania podwyższenia kwoty zabezpieczenia, a w wobec nie zastosowania się powódki w określonym terminie do tego wezwania, do przedterminowego rozwiązania transakcji oznaczonych jako FX [...] oraz FX (...).

Mając na względzie, że zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej okazały się nieuzasadnione Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji.

jw